

УПРАВЛІННЯ ІНВЕСТИЦІЙНОЮ ДІЯЛЬНІСТЮ ЯК ЗАСІБ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РОЗВИТКУ ПОТЕНЦІАЛУ ПІДПРИЄМСТВА

INVESTMENT ACTIVITY MANAGEMENT AS A MEANS OF PROVIDING ENTERPRISE'S POTENTIAL DEVELOPMENT

Статтю присвячено визначенню ключових засад управління інвестиційною діяльністю підприємства. Встановлено, що умови конкурентної боротьби між вітчизняними підприємствами ставлять особливий наголос на проблеми, пов'язані із забезпеченням розвитку потенціалу. З'ясовано, що інвестиційна діяльність є одним із ключових засобів забезпечення такого розвитку, оскільки спрямована на формування відповідних фінансових ресурсів для програм розвитку підприємства. Запропоновано під управлінням інвестиційною діяльністю розуміти комплекс заходів стратегічного та тактичного характеру, спрямованих на досягнення цілей розвитку потенціалу підприємства в інвестиційній сфері. Розглянуто механізм управління інвестиційною діяльністю, основними складовими частинами якого є мета, завдання, принципи, функції та інструменти управління. Досліджено порядок формування інвестиційної стратегії підприємства та основні напрями інвестиційної діяльності.

Ключові слова: інвестиції, інвестиційна діяльність, управління, механізм управління, інвестиційна стратегія, напрями інвестиційної діяльності.

Стаття посвящена определению ключевых основ управления инвестиционной деятель-

ностью предприятия. Установлено, что условия конкурентной борьбы между отечественными предприятиями ставят особый акцент на проблемы, связанные с обеспечением развития потенциала. Определено, что инвестиционная деятельность является одним из ключевых средств обеспечения такого развития, поскольку направлена на формирование соответствующих финансовых ресурсов для программ развития предприятия. Предложено под управлением инвестиционной деятельностью понимать комплекс мероприятий стратегического и тактического характера, направленных на достижение целей развития потенциала предприятия в инвестиционной сфере. Рассмотрен механизм управления инвестиционной деятельностью, основными составляющими которого являются цель, задания, принципы, функции и инструменты управления. Исследован порядок формирования инвестиционной стратегии предприятия и основные направления инвестиционной деятельности.

Ключевые слова: инвестиции, инвестиционная деятельность, управление, механизм управления, инвестиционная стратегия, направления инвестиционной деятельности.

УДК 330.322

Орлова К.Є.

к.е.н., доцент кафедри економіки та підприємництва
Державний університет
«Житомирська політехніка»

The article is devoted to the definition of key principles of the enterprise's investment activity management. It has been established that the conditions of competition between domestic enterprises place a special emphasis on problems related to the provision of potential development. It has been revealed that investment activity is one of the key means of ensuring such development, since it is aimed at formation of the appropriate financial resources for enterprise development programs. It has been proposed to understand investment activity management as a complex of strategic and tactical measures aimed at achieving the goals of the enterprise's potential development in the investment sphere. It has been established that investment management has its own peculiarities: timing of incoming and outgoing cash flows; complex character; high qualification requirements for investment managers; the need to take risks into account in the process of investment decisions substantiation. The mechanism of investment activity management has been considered. The main components of the mechanism are: purpose, tasks, principles, functions and management tools. The purpose of investment activity management is to maximize the welfare of the enterprise owners. The purpose of management is realized through a set of tasks, the practical implementation of which are the functions. Functions of investment activity management are divided into general and specific. General functions are the same as those of management: planning, organization, motivation and control of investment activity. Specific functions include external environment analysis, development of the investment strategy, formation of the investment portfolio, planning, organization and control of investment programs and projects. The main investment activity management tools, which include tools of assessment of money value in time; tools for taking into account inflation factor; tools for taking into account risk factor; tools for taking into account liquidity factor, have been defined. The sequence of investment activity management stages has been determined. The stages of enterprise's investment strategy formation and main directions of investment activity have been explored.

Key words: investments, investment activity, management, mechanism of management, investment strategy, directions of investment activity.

Постановка проблеми. Загострення конкурентної боротьби на вітчизняному ринку, що зумовлене як глобалізаційними процесами (наслідком яких є зростання відкритості ринків, розширення імпорту товарів тощо), так і зниженням платоспроможного попиту, визначає важливість завдань, пов'язаних із забезпеченням стійкості та конкурентоспроможності підприємства. Одним із ключових таких завдань при цьому виступає розвиток потенціалу підприємства як комплексної характеристики його поточних і перспективних можливостей до задоволення суспільних та корпоративних інтересів шляхом виробництва продукції, виконання робіт, надання послуг. Забезпечення розвитку потенціалу підприємства

є складним процесом, що вимагає відповідного ресурсного забезпечення, насамперед фінансового, адже фінансові ресурси формують базис для залучення всіх інших видів ресурсів. Інвестиційна діяльність виступає засобом формування, розподілу та використання фінансових ресурсів, спрямованих на розвиток потенціалу підприємства. Завдяки управлінню інвестиційною діяльністю підприємство спроможне забезпечити відтворення свого потенціалу, що визначає важливість пошуку дієвих методів, принципів та інструментів інвестиційного менеджменту.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Важлива роль інвестиційної діяльності у забезпеченні стійкості та розвитку потенціалу під-

приємства визначає вагому кількість наукових досліджень у визначеній сфері. Зокрема, основи управління інвестиційною діяльністю знайшли своє відображення у роботах таких науковців, як І. Бланк, І. Верхоляд, М. Войнаренко, М. Денисенко, О. Кузьмін, О. Мельник, А. Пересада, О. Ситник, О. Феєр та ін. Відмічаючи вагомий науковий внесок вищезазначених та інших дослідників у формування теорії інвестиційного менеджменту, маємо зауважити, що складність досліджуваної проблематики визначає дискусійність окремих питань та положень, пов'язаних із забезпеченням ефективного управління інвестиційною діяльністю, що зумовлює актуальність подальших досліджень у визначеній царині.

Постановка завдання. Метою статті є узагальнення та подальший розвиток теоретичних засад управління інвестиційною діяльністю підприємства з метою забезпечення розвитку його потенціалу.

Виклад основного матеріалу дослідження. Умови конкурентної боротьби, що визначають функціонування вітчизняних підприємств, зумовлюють необхідність постійного розвитку потенціалу суб'єктів господарювання для збереження існуючих ринкових позицій та здобуття нових конкурентних переваг. Як започаткування підприємства, так і подальший розвиток його потенціалу визначають необхідність формування відповідних фінансових ресурсів, основним засобом генерування яких виступає інвестиційна діяльність.

Відповідно до Закону України «Про інвестиційну діяльність», інвестиційною діяльністю є сукупність практичних дій громадян, юридичних осіб і держави щодо реалізації інвестицій. Інвестиції – це всі види майнових та інтелектуальних цінностей, що вкладаються в об'єкти підприємницької та інших видів діяльності, в результаті якої створюється прибуток (дохід) та / або досягається соціальний та екологічний ефект [3].

Таким чином, у широкому розумінні інвестиції являють собою сукупність майнових та інтелектуальних цінностей, які вкладаються в об'єкти потенціалу підприємства з метою одержання економічного та / або соціального ефекту у майбутньому.

Управління інвестиційною діяльністю підприємства (або інвестиційний менеджмент) є одним із ключових функціональних напрямів управління загалом, що зумовлено роллю інвестиційної діяльності у забезпеченні функціонування суб'єктів господарювання. Так, в умовах ринкової економіки інвестиційна діяльність забезпечує:

- ресурси для простого та розширення відтворення потенціалу підприємства;
- формування коштів для започаткування підприємства;
- засоби для досягнення стратегічних та тактичних цілей розвитку підприємства;

– підґрунтя для інноваційного, технологічного, соціального, екологічного тощо розвитку потенціалу підприємства.

Зазначене зумовлює важливість завдань, пов'язаних із забезпеченням ефективного управління інвестиційною діяльністю.

Управління інвестиційною діяльністю, на нашу думку, доцільно визначити як комплекс заходів стратегічного та тактичного характеру, спрямованих на досягнення цілей розвитку потенціалу підприємства у інвестиційній сфері. Як і будь-якому іншому специфічному функціональному напрямку управління, інвестиційному менеджменту притаманні свої особливості:

1. Розмежованість у часі вхідних та вихідних грошових потоків. Зазвичай інвестиційна діяльність має відносно масштабний характер та реалізується у формі проектів. Таким чином, імплементація проекту найчастіше передбачає вкладення коштів (інвестиційні витрати) на початку його реалізації, тоді як інвестиційні доходи генеруються протягом певного наступного періоду. Зазначена особливість істотно впливає на прийняття управлінських рішень у сфері інвестування та зумовлює доцільність застосування положень теорії вартості грошей у часі.

2. Комплексний характер. Реалізація інвестиційних проектів досить часто охоплює й інші функціональні сфери управління діяльністю підприємства, зокрема, виробничий, кадровий, фінансовий, технологічний менеджмент тощо.

3. Високі кваліфікаційні вимоги до інвестиційних менеджерів. Складність обґрунтування та прийняття рішень у сфері вкладання коштів у інвестиційні проекти, специфіка методів оцінки ефективності інвестиційної діяльності, комплексний вплив інвестиційної діяльності на всі параметри підприємства ставлять відповідні кваліфікаційні вимоги до управлінців у сфері інвестування.

4. Необхідність врахування ризику у процесі обґрунтування інвестиційних рішень. Зрозуміло, що будь-який напрям підприємницької діяльності тією чи іншою мірою пов'язаний з ризиком, проте управління інвестиційною діяльністю характеризується вищим рівнем ризиковості через тривалість реалізації та складність прогнозування грошових потоків у майбутніх часових періодах. Таким чином, врахування ризиків в управлінні інвестиційною діяльністю є запорукою підвищення ефективності відповідного процесу.

Управління інвестиційною діяльністю здійснюється через відповідний механізм (рис. 1), складовими елементами якого, на нашу думку, є мета, завдання, принципи, функції та інструменти.

Метою управління інвестиційною діяльністю є максимізація добробуту власників підприємства, що зазвичай реалізується через максимізацію ринкової вартості суб'єкта господарювання.

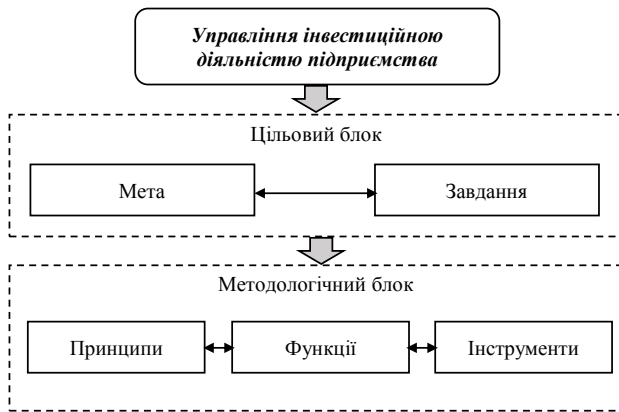

Рис. 1. Складники механізму управління інвестиційною діяльністю

Джерело: узагальнено автором на основі дослідження наукової літератури

Відповідна мета передбачає вирішення завдань управління інвестиційною діяльністю.

До ключових завдань управління інвестиційною діяльністю варто віднести:

- визначення потреби у інвестиційних ресурсах на основі планів розвитку потенціалу підприємства;
- координація інвестиційних потреб та внутрішніх наявних можливостей підприємства;
- підбір та використання дієвих інструментів управління;
- забезпечення максимального інвестиційного доходу за заданого рівня інвестиційного ризику;
- забезпечення мінімізації інвестиційних ризиків за заданого рівня інвестиційного доходу;
- забезпечення ліквідності інвестиційного портфеля підприємства;
- забезпечення оптимального/цільового рівня фінансової стійкості підприємства у процесі залучення інвестиційних ресурсів [5, с. 144];
- пошук та залучення оптимальних з точки зору співвідношення ціна/ризик джерел фінансування.

Практичне втілення завдань управління інвестиційною діяльністю реалізується через функції управління. Функції інвестиційного менеджменту доцільно розглядати у контексті двох груп: загальних та специфічних. Загальні функції відповідають функціям управління в цілому та включають:

- планування інвестиційної діяльності – орієнтоване на визначення основних цілей та напрямів інвестиційної діяльності, потенційних джерел інвестиційних ресурсів;
- організація інвестиційної діяльності – розподіл повноважень та обов'язків між учасниками інвестиційного процесу, формування організаційної структури управління інвестиційною діяльністю;
- мотивація інвестиційної діяльності – розроблення дієвих методів та засобів стимулювання працівників до досягнення цілей та планових показників інвестиційної діяльності;

– регулювання – розроблення коригуючих заходів та їх імплементація у разі наявності відхилень фактичних показників інвестиційної діяльності від планових;

– контроль – створення систем моніторингу та аналізу інвестиційної діяльності, що базуються на відстежуванні процесів інвестування, а також порівнянні фактичних показників інвестиційної діяльності з плановими.

Специфічні ж функції управління інвестиційною діяльністю включають:

1. Дослідження зовнішнього середовища діяльності підприємства та прогнозування тенденцій зміни чинників впливу на його інвестиційну діяльність.

2. Розроблення інвестиційної стратегії та визначення пріоритетних напрямів інвестиційної діяльності.

3. Формування інвестиційного портфеля підприємства на основі заданих критеріїв прибутковості, ліквідності, ризиковості.

4. Планування та управління реалізацією інвестиційних програм та проектів.

5. Організація контролю та моніторингу інвестиційних програм та проектів [4, с. 91–92].

Управління інвестиційною діяльністю, як і будь-який інший управлінський процес, повинне здійснюватися відповідно до системи принципів. До ключових таких принципів, вважаємо, необхідно віднести:

- системний підхід та стратегічна орієнтація при визначенні інвестиційних цілей – передбачає врахування загальної стратегії розвитку потенціалу підприємства у процесі визначення інвестиційних цілей;
- врахування поточних можливостей підприємства у процесі управління;
- комплексність, системність та гнучкість у процесі прийняття управлінських рішень;
- застосування контролінгу на усіх етапах інвестиційного процесу;
- об'єктивність застосування стимулів та санкцій у процесі управління [2].

Вважаємо, що наведений перелік принципів доцільно також розширити за рахунок:

- альтернативності – передбачає визначення та аналіз альтернативних шляхів досягнення поставлених цілей інвестиційної діяльності, а також вибір оптимального варіанту;
- соціальної відповідальності – орієнтований на врахування соціального та екологічного аспектів під час прийняття управлінських рішень у інвестиційному процесі.

Наступним компонентом механізму управління інвестиційною діяльністю є інструменти. На думку І.О. Бланка, інструментарій управління інвестиційною діяльністю доцільно розглядати у контексті таких груп, як:

- інструментарій оцінки вартості грошей в часі;
- інструментарій врахування фактору інфляції;
- інструментарій врахування фактору ризику;
- інструментарій врахування фактору ліквідності [1].

Кожна із зазначених груп включає окремі інструменти управління інвестиційною діяльністю.

Управління інвестиційною діяльністю здійснюється відповідно до визначеної послідовності етапів. О.В. Феєр наводить такі етапи управлінського циклу:

- аналіз чинників зовнішнього середовища;
- формулювання цілей інвестиційної діяльності;
- формування інвестиційної стратегії;
- імплементація інвестиційної стратегії;
- оцінка ефективності та контроль за впровадженням заходів у сфері управління інвестиційною діяльністю підприємства [5, с. 143].

Аналіз чинників зовнішнього середовища здійснюється з метою виявлення тенденцій їхнього розвитку, а також прогнозування кон'юнктури ринку та потенційних ризиків. Усі ці аспекти є важливими під час розроблення стратегії інвестиційної діяльності та оцінки ефективності інвестиційних проектів. Для аналізу чинників зовнішнього середовища доцільно скористатися методикою PEST-аналізу, що дає можливість виявити ключові фактори політичного, економічного, соціального та технологічного характеру. Можливим також є використання SWOT-аналізу, що поєднує оцінку як зовнішнього (можливості та загрози), так і внутрішнього (сильні та слабкі сторони) середовища.

Формулювання цілей інвестиційної діяльності здійснюється відповідно до стратегії розвитку потенціалу підприємства та у взаємозв'язку з фінансовою, виробничою, маркетинговою стратегіями.

Формування інвестиційної стратегії передбачає реалізацію таких етапів:

1. Визначення періоду, на який розробляється стратегія відповідно до встановлених цілей інвестиційної діяльності.

2. Визначення пріоритетних напрямів інвестиційної діяльності. На думку фахівців компанії Deloitte, напрями інвестиційної діяльності доцільно розглядати з погляду співвідношення двох параметрів: ринку та товару. Відповідно до цього, ними запропоновано такі варіанти напрямів інвестиційної діяльності:

- співвідношення «існуючий ринок – існуюча продукція» – завоювання ринку або розширення ринкової частки;
- співвідношення «існуючий ринок – нова продукція» – розвиток продукту;
- співвідношення «новий ринок – існуюча продукція» – розвиток ринку;
- співвідношення «новий ринок – нова продукція» – диверсифікація [6].

3. Визначення необхідного обсягу та джерел фінансових ресурсів для здійснення інвестиційної діяльності.

Відповідно до ст. 10 Закону України «Про інвестиційну діяльність», основними джерелами фінансування інвестиційної діяльності можуть бути:

- власні фінансові ресурси інвестора (прибуток, амортизаційні відрахування, відшкодування збитків від аварій, стихійного лиха, грошові нагромадження і заощадження громадян, юридичних осіб тощо);
- позичкові фінансові кошти інвестора (облігаційні позики, банківські та бюджетні кредити);
- залучені фінансові кошти інвестора (кошти, одержані від продажу акцій, пайові та інші внески громадян і юридичних осіб);
- бюджетні інвестиційні асигнування;
- безоплатні та благодійні внески, пожертвування організацій, підприємств і громадян [3].

4. Розроблення конкретних заходів у межах визначених напрямів та їх оцінка з погляду ефективності, збалансованості, відповідності стратегічним та тактичним цілям розвитку потенціалу підприємства.

Імплементація інвестиційної стратегії передбачає впровадження розроблених заходів у практичну діяльність, що включає у себе:

- визначення відповідальних осіб, розподіл обов'язків та повноважень;
- залучення необхідних ресурсів;
- реалізацію конкретних заходів у межах інвестиційної стратегії.

Оцінка ефективності впроваджених заходів передбачає співставлення фактичних доходів, одержаних у результаті реалізації відповідних заходів, а також витрат на реалізацію. Зокрема, оцінка ефективності ґрунтується на розрахунку системи показників (наприклад, чиста приведена вартість, індекс доходності, дисконтований період окупності тощо).

Контроль за реалізацією спрямований на зіставлення фактичних результатів та показників реалізації інвестиційних заходів із плановими, виявлення відхилень фактичних показників від планових та розроблення заходів щодо усунення таких відхилень.

Висновки з проведеного дослідження. Інвестиційна діяльність є важливим засобом забезпечення розвитку потенціалу підприємства, адже сприяє формуванню необхідних ресурсів та реалізації програм розвитку. Управління інвестиційною діяльністю, у свою чергу, є функціональним напрямом загального управління діяльністю підприємства, що здійснюється відповідно до стратегії розвитку потенціалу суб'єкта господарювання та реалізується за допомогою визначеного механізму. Раціональне управління інвестиційною діяльністю є запорукою забезпечення стійкого та конкурентоспроможного функціонування та розвитку підприємства.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Бланк И.А. Инвестиционный менеджмент : учебный курс. Киев: Эльга-Н, Ника-центр, 2001. 448 с.
2. Верхоляд І.М. Інвестиційний механізм підприємства: принципи побудови, складові та особливості реалізації. URL: <http://ela.kpi.ua/bitstream/123456789/3105/1/64.pdf> (дата звернення 20.06.2019).
3. Про інвестиційну діяльність: Закон України від 18.09.1991 р. № 1560-XII / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1560-12> (дата звернення 22.06.2019).
4. Ситник О.В. Основні завдання, функції та система принципів управління інвестиційною привабливістю підприємства. *Економіка та держава*. 2016. № 1. С. 90–92.
5. Феєр О.В. Управління інвестиційною діяльністю підприємств у ринкових умовах. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка»*. 2016. № 851. С. 140–145.
6. 2019 Investment Management Outlook. A mix of opportunity and challenge / Deloitte Development LLC. URL: <https://www2.deloitte.com/content/dam/Deloitte/global/Documents/Financial-Services/gx-fsi-dcfs-2019-investment-management-outlook.pdf> (дата звернення 27.06.2019).

REFERENCES:

1. Blank, I.A. (2001). *Investitsionnyy menedzhment : uchebnyy kurs* [Investment management: training course]. Kyiv: El'ga-N, Nika-tsentr [In Russian].

2. Verkholiad, I.M. (2012). Investytsiinyi mekhanizm pidpriemstva: pryntsypy pobudovy, skladovi ta osoblyvosti realizatsii [Investment mechanism of enterprise: principles of construction, features and components of implementation]. Available at: <http://ela.kpi.ua/bitstream/123456789/3105/1/64.pdf> [In Ukrainian] (accessed 20 June 2019).

3. Pro investytsiinu diialnist: Zakon Ukrainy vid 18.09.1991 r. № 1560-XII [On investment activity: Law of Ukraine of September 18, 1991 № 1560-XII]. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1560-12> (accessed 22 June 2019).

4. Sytnyk, O.V. (2016). Osnovni zavdannia, funktsii ta systema pryntsypiv upravlinnia investytsiinoiu pryvablyvisti pidpriemstva [Basic tasks, functions and system of principles of management of enterprise an investment attractiveness]. *Economics and State*, 1, 90-92 [In Ukrainian].

5. Feier, O.V. (2016). Upravlinnia investytsiinoiu diialnistiu pidpriemstv u rynkovykh umovakh [Investment management of enterprises in market conditions]. *Herald of National University "Lviv Polytechnic"*, 851, 140-145 [In Ukrainian].

6. Deloitte Development LLC (2019). Investment Management Outlook. A mix of opportunity and challenge. Available at: <https://www2.deloitte.com/content/dam/Deloitte/global/Documents/Financial-Services/gx-fsi-dcfs-2019-investment-management-outlook.pdf> (accessed 27 June 2019).

**INVESTMENT ACTIVITY MANAGEMENT AS A MEANS
OF PROVIDING ENTERPRISE'S POTENTIAL DEVELOPMENT**

The purpose of the article. The purpose of the article is to generalize and to develop the theoretical principles of the enterprise's investment activity management in order to ensure the development of its potential. The relevance of the research in the defined area is due to the aggravation of competition in domestic markets of goods and services. The reasons for such aggravation are both globalization processes, as well as a decrease in solvent demand. Under these conditions, the leadership of domestic enterprises faces the challenge of ensuring the development of potential, the means of which is investment activity. Investment activity allows to generate the resources needed to implement enterprise's development programs. The mentioned causes the relevance of further development of theoretical and methodological principles of enterprise's investment activity management.

Methodology. The methodological basis of the research is the system approach that considers enterprises' investment activity management as an integral part of general management system, which, at the same time, has its own specifics and is implemented through the appropriate mechanism. For the purpose of further development of theoretical and methodical basis of enterprises' investment activity management the following methods were used: dialectical, logical, the method of analogies, generalization, scientific abstraction.

Results of the research allowed to determine that investment activity management should be understood as a complex of strategical and tactical measures, aimed at achieving the enterprise's development goals in the investment sphere. Specific features of investment activity management are defined by its riskiness, complex nature, as well as by the timing of incoming and outgoing cash flows. Investment activity management is carried out through an appropriate mechanism, the components of which are purpose, tasks, principles, functions and tools.

Management of the enterprise's investment activity is carried out in a definite sequence of stages, which include analysis of factors of the external environment; formulating the objectives of investment activity; formation of the investment strategy; implementation of the investment strategy; evaluation of efficiency and control over implementation of measures in the sphere of the enterprise's investment activity management. Each stage is subordinated to its logic and implementation method. The definition of the investment activity directions is carried out on the investment strategy formation stage and is based on the parameters of the market and the product.

Practical implications. The practical value of the article is the generalization of the theoretical principles of investment activity management, which provides an opportunity to improve the system of investment management at enterprises. The determined sequence of investment activity management stages forms the so-called "road map" for the leadership of enterprises on the implementation of investment management.

Value/originality. The theoretical concepts of the investment activity management defined in the article form the basis for the improvement of the relevant processes in enterprises' investment activity management and, as a result, the increase of their functioning efficiency.